

Tutu ña ni ke'i San Pablo kua'an nda'a' ne ini xini Jesús, ne ndiee' ñu'u' Galacia

Ti'vi' ra cha'an' nia

¹ Yu'u nduu' Pablo, te Jesucristo ni tianu' yu'u te sania'a' i ichi' a. Süu' te yivi' ni sakuiso' chuun' yu'u, ni ndee süu' te yivi' tu ni tianu' yu'u. Süu' jaan' ndii mii Jesucristo xiin' yuva' e' Ndiosí, ña ni sanatiaku ña'a', ni sakuiso' chuun' yu'u. ² Yu'u xiin' ñani ta'an' e', ne ndiee' yo'o' ndii, ti'vi' ndu cha'an' i'in ti'vi' ndo'ó, ne nakaya xa'a' Jesús, nuu' ñu'u' Galacia. ³ Na sañu'u' yuva' e' Ndiosí xiin' xto'o' e' Jesucristo ndo'ó, te na taxí tu a ña maní' koo xiin' ndo'. ⁴ Te Jesús jaan' nduu' ña ni sanakua'a xiin' mii', te ni xi'i a xa'a' kuachi e', te ni sakakú a yoo' nuu' ña nia'a ña yoo iin yivi' vitin. Sakan' ña xa sakan' ni kuni Ndiosí, yuva' e'. ⁵ Te ña jaan' kuni a natijn sakuu' ña ka'nu' ndee ndi'i' ni kivi'. Sakan' na kundu a.

Iin ndaa' Jesús kuiti' kuvi sakakú yoo' nuu' kuachi e'

⁶ Nandaní xava'a i ña yachi va ni kuxioo ndo' nuu' Ndiosí, ña ni kana ndo'ó xa'a' ña ndani mii' a ndo'ó xa'a' ña ni xaa Cristo, te vitin ndikun ndo' tukú nuu' tu'un va'a. ⁷ Ndisu koo' tukú tu'un va'a ña kuvi saa sakan', te kaku e'. Süu' jaan' ndii yoo sava te yivi', te kuni sasana' ndo'ó. Te jaan' ndii, kuni nama ra tu'un va'a ña ka'an

xa'a' Cristo. ⁸ Tee' ndee ndee yu'u naa' ka'an ndoso' i iin tu'un ña năkuitá xiin' ña xa ni ka'an ndoso' ndu, uun iin ángele, ña kiee ndivi', naa' ka'an ndoso' a iin tu'un ña năkuitá xiin' ña xa ni ka'an ndoso' ndu ndii, na kundo'o xachi' ndu saa Ndiosí. ⁹ Te saa nii' xa ni ka'an ndu ndii, sakan' tu ka'an i vitin ña naa' ka'an ndoso' yoo ka iin tu'un ña năkuitá xiin' ña xa ni natiin ndo' ndii, na kundo'o xachi' nja saa Ndiosí.

¹⁰ Kuachi' ndii, süu' xa'a' ña ndoo va'a i nuu' ne yivi' xika' i, süu' jaan' ndii xika' i xa'a' ña ndoo va'a i nuu' Ndiosí. Känini ndo' naa' xika' i te ndoo va'a i nuu' ne yivi', sakan' ña naa' kusaa' xika' i xa'a' ña ndoo va'a i nuu' ne yivi' ndii, süu' te xika' nuu' nuu' Cristo nduu' i naa' sakan'.

Ka'an Pablo saa ni ndo'o ra kij' ni kana ña'a' Cristo

¹¹ Nani ta'an' i, kuní i ña kundani ndo'ó ña tu'un va'a ña ka'an ndoso' i ndii, süu' ña ni nata'vi' xini' ne yivi' nduu' a. ¹² Kuachi' ndii ni natiin i e nda'a' ndee iin ne yivi', ni ndee ni sakuaan i e nuu' ndee iin te yivi'. Süu' jaan' ndii Jesucristo ni nia'a tu'un va'a jaan' nuu' i.

¹³ Xa ni xini ndo' kuento saa ni xika i iin yivi' xta'an' kij' ni xika i saa xika' ne judío, ne ta'an' i, ichi' Ndiosí. Te xa ni xini tu ndo' kuento ña ni sando'o' u'vi i ne nakayá xa'a' Jesús te sandoñu'u' i nja. ¹⁴ Te kij' ni xika i saa xika' ne judío, ne ta'an' i, ichi' Ndiosí ndii, ndiee' ka ni kandixa' i te sakan' tuku te iin kachi xiin' i, sakan' ña ni xito ka'nu' ya'a ka i ña xi xaá ne xii' yata' ndu te sakan' te jaan'. ¹⁵ Ndisu Ndiosí ndii, ni nakaxin a yu'u xa'a' a ña ndani mii' a yu'u,

ndee kij' kuní ka kaku j, te ni xtani a ¹⁶ ña nia'a a Jesús, si'e a jaan', nuu' j, te ka'an ndoso' j xa'a' ña jaan' nuu' ne tuku'. Te ni xa'an j te ndatu'un' j xiin' ndee jin te yivi' ndee ña ka'an ndoso' j, ¹⁷ ni ndee ni kaa tu j ñuu Jerusalén te ndatu'un' j te ni tianu' Jesús ña nuu' ka te sakan' yu'u. Süu' jaan' ndii ni xa'an j ñu'u' Arabia, te ni nandiko' tukuu j ñuu Damasco.

¹⁸ Te kij' ni xka'ndia unj kuiya ndii, ni xa'an j mii' ndu'u' Pedro ñuu Jerusalén, te ni ndoo j xiin' ra xa'un kivi' ikan'. ¹⁹ Ndisu ni xini ta'an' j xiin' inga te tianu' Jesús sania'á ichi' a. Iin ndaa' so'o Jacobo, te nduu' ñani xto'o e' Jesús, ni xini ta'an' xiin' j. ²⁰ Te ña ke'i j nuu' tutu yo'o' ndii, xini Ndiosí ña ña ndixa nduu' a.

²¹ Te kij' ni ya'a sie, te ni xa'an j ñu'u' Siria xiin' ñu'u' Cilicia. ²² Ndisu ne nakayá xa'a' Jesús ñu'u' Judea ndii, tia'an kuni nuu' nja yu'u. ²³ Ni xini so'o kuiti' nja ña ka'an ne yivi' xa'a' j ndii: "Te ni sando'o' yoo' xta'an' ndii, ka'an ndoso' ra nuu' ne yivi' tu'un va'a ña ni xika ra sandoñu'u' ra", ni kachi nja. ²⁴ Te ni xaka'nu' va nja Ndiosí xa'a' ña ni xaa a xiin' j.

2

So'o ni xka'ndia a kij' ni xa'an Pablo mii' ndiee' inga te sania'á ichi' Jesús

¹ Te kij' ni xka'ndia uxj kumi' kuiya ndii, ni kaa tukuu j ñuu Jerusalén xiin' Bernabé. Te ni xaka tu j Tito kua'an ra xiin' ndu. ² Ni xa'an j sakan' ña Ndiosí ni nia'a nuu' j ña kuní a ña ku'un j ikan'. Te nuu' te kuu' nuu' nuu' ne nakayá xa'a' Jesús kuiti' ni ndatu'un' ndi' j j xa'a' ña ka'an ndoso' j

xa'a' tu'un va'a nuu' ne tuku'. Ni ndatu'un' ndi'i i xa'a' ña jaan' nuu' ra koto ka xachuun' saka i, uun xa ni xachuun' saka i kanini te jaan'. ³ Ndisu ni xtani ra ña ni ka'an i, sakan' na ndee Tito, te ni xa'an xiin' ndu ndii, tee' ndee te griego nduu' ra ndii, ni ka'an te kuu' nuu' jaan' ña kuni a ku'a'a tuni iin' ra, ⁴ tee' ndee ni ko'ni si'e iin uvi te xini xa'an' ka'an ña xika' ra ichi' Jesús tein ndu mii' ni nakaya ndu jaan'. Ni ko'ni ra ikan' te niani' ra ña xaa' ndu ña yoo ndika' ndu nuu' ichi' Cristo Jesús, ndiani te tuku ni sanandiko' ra ndu'u nuu' ña ka'an tu'un ndei'. ⁵ Ndisu ndee iin kani' ni natiin ndu'u ña ka'an te jaan', sakan' te nama xachi' ndu tu'un va'a ndixa ña xa kandixa' ndo' jaan'.

⁶ Te koo' xachi' ña xaa' ni ka'an te kuu' nuu' nuu' ne nakaya xa'a' Jesús jaan' xiin' i. Nu'u yu'u ndii, naa' te ka'nu' nduu' ra, uun sivi ra ndii, koo' a xaa' a, sakan' ña Ndiosi ndii, nakaxin a ne yivi'. ⁷ Süu' jaan' ndii ni xini te kuu' nuu' jaan' ña ni taxí Ndiosi chuun nuu' i ña ka'an ndoso' i tu'un va'a nuu' ne tuku' iin kachi naa ni taxí a chuun nuu' Pedro ña ka'an ndoso' ra tu'un va'a jaan' nuu' ne judío. ⁸ Kuachi ndii mii' Ndiosi ni taxí ndiee' Pedro te kunduu ra te sania'a ichi' Jesús nuu' ne judío, te mii' tu a ni taxí ndiee' yu'u te kunduu i te sania'a ichi' Jesús nuu' ne tuku'. ⁹ Sakan' na kuii' ni nakuni Santiago xiin' Pedro xiin' Juan, te nduu' te kuu' nuu' nuu' ne ndikun ichi' Jesús, ña ni saman'i va Ndiosi yu'u chuun yo'o'. Sakan' na kuii' ni tijn ra nda'a' i xiin' nda'a' Bernabé te nia'a ra ña nduiin' ra xiin' ndu. Te ni ndoo ra kuento ña sachuun' ka ndu nuu' ne tuku', te te jaan' sachuun' ka nuu' ne

judío. ¹⁰ Te kuu' nuu' jaan' ndii, iin ndaa' kuiti' a ni xikan ra nuu' ndu ña chindiee' naa chindiee' ndu ne nda'vi kuu', ni kachi ra. Te ña jaan' nduu' ña xa kuaxi i saxinú i xiin' iin kani' nimá i.

So'o ni xaa a kii' ni kani kuento Pablo Pedro xa'a' ña vä'a ña xaa' ra tein ne tuku'

¹¹ Te kii' ni xaa Pedro ñuu Antioquia ndii, ni kani ña'a' i kuento, sakan' ña vä'a xaa' ra.

¹² Kuachi ndii, kii' kuni ka xaa te ni ti'vi' Jacobo ndii, ni xixi ra xiin' ne tuku' jaan'. Ndisu kii' ni xaa te ni ti'vi' Jacobo jaan' ndii, ni kuxioo Pedro jaan' nuu' ne tuku' jaan' xa'a' a ña yi'vi ra te yivi', te ka'an ña kuni a ku'a'a tuni iin' sakuu' te tuku', te ndikun ichi' Jesús. ¹³ Te sakan' tu inga te judío, te ndikun ichi' Jesús ndii, ni kuxioo tu te jaan' nuu' ne tuku' jaan' naa ni xaa Pedro jaan', ña ni xasuvi xiin' mii' ra. Te ndee Bernabé ni sanama' xiin' mii' nuu' ña siki' jaan' ni xaa ra.

¹⁴ Te kii' ni xini i ña xika' ndaku sakuu' te jaan' nuu' ña ndixa xa'a' tu'un vä'a xa'a' Jesús ndii, ni ka'an i xiin' Pedro nuu' sakuu' ne nakaya xa'a' Jesús ikan' ndii: “Yo'ó ndii, te ichi' ne ta'an' e', ne judío, nduu' un', ndisu xika' un' ndee naa süu' te judío nduu' un'. Sakan' na kiii', ¿ndichun na kaviko' u'vi un' ne tuku', ne ndikun ichi' Jesús, ña kuni a kaka nia naa xika' ne judío? ¹⁵ Yoo' ndii, si'e ne judío nduu' e' ndee ni tui' e', te süu' te tuku', te xaa' kuachi nuu' tu'un ndei' Ndiosí, nduu' e'. ¹⁶ Sakan' ña xini e' ña süu' xa'a' a ña xaa' ndee iin ne yivi' ña ka'an tu'un ndei' Ndiosí sandaku a nimá nia, süu' jaan' ndii xa'a' a ña ini nia xini nia Cristo Jesús kuiti'. Te sakan' tu yoo' ndii, xa'a' a ña ini e' xini e' Cristo Jesús

jaan' kuɪtɪ', tɛ nɪ xandaaku Ndiosí nimá e' nuu' a, tɛ süu' xa'a' a ña xaa' e' ña ka'án tu'un ndei' jaan'. Kuachɪ ndii ndee iin ne yivi' küvi kunduu ne ndaku nimá nuu' Ndiosí xa'a' a ña xaa' ña ña ka'án tu'un ndei' jaan'. ¹⁷ Sakan' na kuii' kiɪ' xika' e' sandaku Ndiosí nimá e' xa'a' a ña inɪ e' xini e' Cristo kuɪtɪ' ndii, ka'án sava ne judío ña xa'nú e' sava tu'un ndei' jaan'. ¿Ñáá Cristo nduu' ña xaa' sakan', tɛ xaa' e' kuachɪ na sakan'? Kuäsa' xachi' sakan' ran'. ¹⁸ Kuachɪ ndii, naa' inɪ nɪ tukuu i kunɪ tu'un ndei' jaan', ña nɪ inɪ nɪ xini saa' ndii, tukuu nɪ nanduu' i tɛ ndiso' kuachɪ nuu' Ndiosí. ¹⁹ Sakan' ña yu'u ndii, ndee naa tɛ xa nɪ xi'ɪ nduu' i nuu' tu'un ndei' jaan' xa'a' ña inɪ ka i ña küvi sakakú a yu'u, sakan' na tiaku i tɛ xaa' i ña kuní Ndiosí. ²⁰ Tɛ yu'u vitin ndii, xaa' i kuenta ndee naa nɪ xi'ɪ inga' i xiin' Cristo nuu' krusín. Sakan' na kuii' yu'u ndii, ña tiaku i xiin' ñu'u' nde'ɪ yo'o' vitin ndii, tiaku ka i tɛ saa i ña kuní mɪi' i. Süu' jaan' ndii Cristo nduu' ña xiko' ni' i' kivi' ñuu i, tɛ xika' i iin yivi' xa'a' a ña inɪ i xini i Cristo, si'e Ndiosí. Tɛ kundani ña jaan' yu'u, sakan' ña nɪ sanakua'a xiin' mɪi' a xa'a' i, tɛ nɪ xi'ɪ a nuu' krusín xa'a' kuachɪ i. ²¹ Köo' kivi' naqoo i ña ndani mɪi' Ndiosí yu'u, sakan' ña naa' küvi kundaku nimá e' nuu' Ndiosí xa'a' a ña saxinú e' tu'un ndei' jaan' ndii, nɪ xi'ɪ saka Cristo nuu' krusín naa' sakan', ndisu süu' sakan' nduu' a", nɪ kachɪ i xiin' ra.

3

Xa'a' ña inɪ e' xini e' Cristo kuɪtɪ' natiin' e' Espíritu Santo

¹ Ndo'ó, ne Galacia, ne küu' kaxi' nduu' ndo' ndee naa ni sakuini' iin te yivi' xiin' ndo', sakan' ña ni kuxioo ndi' i ndo' nuu' ña ni sania'á i ndo'ó ña ni xi' i Jesucristo nuu' krusín xa'a' kuachi e'.
² Ña yo' o' kuiti' kuní i ña nakuiin ndo' nuu' i: ¿Ñáá xanini ndo'ó ña ni natiiin ndo' Espiritu Santo xa'a' a ña ni saxinú ndo' ña ka'án chuun' tu'un ndei' Moisés? Kuasa' xachi' sakan' ran'. Sakan' ña ni natiiin ndo' Espiritu Santo jaan' xa'a' a ña ini ndo' xini ndo' tu'un va'a ña ka'án xa'a' Jesús kuiti'.
³ Saa tu' tiakú xini' ndo'. Naa' ni natiiin ndo' Espiritu Santo kij' ni xa'a' ini ndo' xini ndo' tu'un va'a jaan' ndii, ¿ndichun na xika' ndo' ña ndasandaku ndo' nimá ndo' nuu' Ndiosí vitin xiin' ña ndiee' mi' ndo', na sakan'?
⁴ Ni ndo' o' kua'a' va' ndo'ó xa'a' a ña ini ndo' xini ndo' Jesús. ¿Ñáá ni ndo' o' saka ndo' sakuu' ña jaan'? Va'a va' naa' ni ndo' o' saka ndo' ña jaan'.
⁵ Sakan' ña süu' xa'a' a ña ni xaa ndo' ña ka'án tu'un ndei' jaan' ni taxi' Ndiosí Espiritu a naá nimá ndo', te ni xaa a chuun' ka' nu' koo' chukuu' tein ndo'. Süu' jaan' ndii xa'a' a ña ini ndo' xini ndo' tu'un va'a jaan' ni xaa a ña jaan'.

Ni ka'an Ndiosí ña te ndaku nimá nduu' Abraham xa'a' a ña ni ini ra xini ña'a' ra

⁶ Ni ini kuiti' Abraham, te xii' yata' ndu, ni xini ra Ndiosí, te ni ndasandaku a nimá ra nuu' a.
⁷ Sakan' na kuii' kuní a kundani' ndo' ña ne ini xini Ndiosí nduu' xna'a' siani' xika' Abraham jaan'.
⁸ Ndee xta'an' yoso' a nuu' tutu' Ndiosí mi' ka'án a ña naá kivi' kundu tu' ne tuku' ne ndaku nimá nuu' Ndiosí saa a xa'a' a ña ini nia' kuni ña'a' nia'. Sakan' na kuii' ni sakuni' Ndiosí

Abraham tu'ún va'a jaan' kij' tia'an xka'ndia a, sakan' na ni ka'an a xiin' ra ndii: "Xiin' nda'a' yo'ó sañu'u' i sakuu' ne yivi' iin yivi'", ni kachi a. ⁹ Sakan' na kuii' ne ini xini Jesús ndii, sañu'u' ña'a' Ndiosí naa ni sañu'u' a Abraham jaan' xa'a' a ña ni ini ra xini ña'a' ra.

¹⁰ Kuachi ndii, yoo ka kuní ña ndasandaku Ndiosí nimá nja nuu' a xa'a' ña saxinú nja ña ka'an chuun tu'ún ndei' a ndii, xa yoo nja nuu' ña nacha'an'. Kuachi ndii ka'an ña yoso' nuu' tutu Ndiosí ndii: "Nacha'an sakuu' ne saxinú ndi'i sakuu' ña ka'an tu'ún ndei' jaan'", kachi a.

¹¹ Xiní kaxi' e' ña sandaku Ndiosí nimá ndee iin e' xa'a' a ña xaa' e' ña ka'an tu'ún ndei' jaan', sakan' ña ka'an ña yoso' nuu' tutu a ndii: "Ne ni xandaku Ndiosí nimá xa'a' a ña ini kuji' nja xini ña'a' nja ndii, kujiaku nja ndee ndi'i ni kivi'", kachi a.

¹² Ndisu tu'ún ndei' jaan' ndii, süu' kuenta ña ini e' xini e' Jesús nduu' a, sakan' ña ka'an ña yoso' nuu' tutu a ndii: "Ne saxinú sakuu' ña ka'an tu'ún ndei' jaan' ndii, kujiaku nja xa'a' ña jaan'", kachi a.

¹³ Ni sandoó ndiká Cristo yoo' nuu' ña ni kuní a sanacha'an' tu'ún ndei' jaan' yoo'. Sakan' ña ni xi'i a nuu' e', te ni tiso a ña nacha'an' jaan, naa yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii: "Yoo ka nduu' ne xi'i nuu' nduyü ndii, nacha'an' nja", kachi a.

¹⁴ Sakan' ni xaa Cristo te sañu'u' tu Ndiosí ne tuku' xiin' kuento a, ña ni taxí a nuu' Abraham jaan'. Te xa'a' a ña ini e' xini e' Cristo ndii, natiin' e' Espíritu Santo, ña xa ni taxí Ndiosí kuento a xa'a' jaan'.

Sändoñu'u' tu'ún ndei' jaan' kuento ña ni taxí

Ndiosí nuu' Abraham

¹⁵ Ñañi ta'an' i, kuni ka'an' i xiin' ndo' j̄in ña ka'án ndiaa xa'a' te yivi'. Te yivi', kij' ndoo ra kuento xiin' ta'an' ra ndii, ke'i ra a nuu' tutu, te chindu'u' ra nuu' nda'a' ra nuu' a. Kij' xaa' ra sakan' ndii, ndee j̄in ra kuv̄i nachikanu' ka ndee j̄in yu'u', ni ndee kuv̄i tu sandoñu'u' ra ña jaan'. ¹⁶ Sakan' tu ni xaa Ndiosí ni tax̄i a kuento a nuu' Abraham xiin' nuu' s̄iani' xika' ra. Sakan' na kuii' yoso' a ndii: "nuu' j̄in s̄iani' xika' un'", sakan' yoso' a. Ndisu ka'án ña jaan' xa'a' kua'a' s̄iani' xika' ra kij' ka'án a sakan'. Süu' jaan' ndii ka'án a xa'a' j̄in ndaa' kuiti' a, te ña jaan' nduu' Cristo. ¹⁷ Ña kuni ka'an' i xiin' ndo' yo'o' ndii, xa ni ndoo Ndiosí kuento a xiin' Abraham jaan' ña saxinú a ña ni ka'an' a xiin' ra jaan'. Te tu'un ndei', ña ni tax̄i Ndiosí nda'a' Moisés kij' xa ni ya'a kumi' ciento oko ux̄i kuiya ndii, kuv̄i sativi' a kuento a ña xa ni tax̄i a nuu' Abraham jaan'. ¹⁸ Kuach̄i ndii, naa' xa'a' a ña saxinú e' tu'un ndei' jaan' nat̄īin e' ña saman̄i' Ndiosí yoo' jaan' ndii, süu' xa'a' ña ni tax̄i a kuento a jaan' ka nduu' a naa' sakan'. Ndisu Ndiosí ndii, ni tax̄i a ña jaan' nuu' Abraham xa'a' a ña xa sakan' ni ndoo a kuento a nuu' ra.

Ka'án Pablo ndee xa'a' ni tax̄i Ndiosí tu'un ndei' a nda'a' Moisés

¹⁹ ¿Ndichun ni tax̄i Ndiosí tu'un ndei' jaan' naa' sakan'? Ni tax̄i ña'a' a te nia'a xna'a a ne yivi' ndee ña nduu' kuach̄i. Te ni kuni a ña sachuun' tu'un ndei' jaan' ndee kij' ni kix̄in s̄iani' xika' Abraham jaan', ña ni tax̄i Ndiosí kuento a xa'a' a jaan'. Te ni tax̄i Ndiosí tu'un ndei' jaan'

nda'a' ángele, te ángele jaan' ni taxí a nda'a' Moisés, te ni saya'á ra a nuu' ne ñuu ra. ²⁰ Sakan' ña kii' ni taxí Ndiosí kuento a nuu' Abraham jaan' ndii, ni tjachuun' a inga ne yivi', sakan' ña iin ndaa' mii' a ni xaa sakuu' ña jaan'.

²¹ Sakan' na kuii', ¿ñáá kani' ta'an' tu'un ndei' jaan' xiin' kuento ña ni taxí Ndiosí jaan'? Kuása' xachi' sakan' ran'. Kuachi' ndii, naa' kuví taxí tu'un ndei' jaan' kivi' ñuu e', ña kōo' kivi' ndi'i' ndii, kuví kunduu e' ne ndaku nimá nuu' Ndiosí xa'a' a ña xaa' e' ña ka'an tu'un ndei' jaan'.

²² Ndisu ka'an ña yoso' nuu' tutu Ndiosí ña xiko' ni'i' kuachi' sakuu' ne yivi', sakan' te ne ini xini Jesucristo kuiti' kuví natiiin ña ni taxí Ndiosí kuento a xa'a' jaan'.

²³ Te kii' tia'an ini e' kuni e' Jesús ndii, ni nduu e' ndee naa ne ndasi i'nu ni xaa tu'un ndei' jaan' ndee kii' ni xaa kivi' ña nia'a Ndiosí ña kuni a ña ini e' kuni e' Cristo. ²⁴ Sakan' na kuii', ña kuni ka kixin Cristo ndii, tu'un ndei' jaan' ni nduu ndee naa iin te sania'á yoo'. Ndee naa sakan' ni xachuun' tu'un ndei' jaan' te kundiaka a yoo' nuu' Cristo, te sandaku Ndiosí nimá e' xa'a' a ña ini e' xini e' Cristo jaan'. ²⁵ Ndisu vjtin ndii, xa ni xaa kivi' ña ini e' xini ña'a' e', te kuása' ka xito' tu'un ndei' jaan' yoo'.

²⁶ Te xa'a' a ña ini e' xini e' Cristo Jesús jaan' ndii, si'e Ndiosí nduu' sakuu' e'. ²⁷ Kuachi' ndii, sakuu' yoo', ne ni chichi' kuenta Cristo ndii, ni xikui'nu a yoo'. ²⁸ Sakan' na kōo' a xaa' a ndee ka nuu' ne yivi' nduu' e', naa' ne judío nduu' e', uun naa' ne tuku' nduu' e', naa' ne xiko' ni'i' iin xto'o' nduu' e', uun naa' ne xika' ndiká nduu'

e', naa' tiaa nduu' e', uun naa' ña'a' nduu' e' ndii, iin ndaa' nduu' sakuu' e' xa'a' a ña nduu' e' kuenta Cristo Jesús. ²⁹ Te xa'a' a ña nduu' e' kuenta Cristo ndii, ne vi'e Abraham jaan' nduu' e', sakan' na kuii' nañijn e' ña ni taxj Ndiosí kuento a xa'a' nuu' ne vi'e ra.

4

¹ Te sakan' tu ka'án i ndii, iin te lulu, te nañijn ña'a yuva', kii' tia'an xinu kuiya ra ndii, nduu' ra ndee naa iin te xika' nuu' kuitj' tee' ndee kunduu ra te xiin' ña'a sakuu' a. ² Kii' lulu ra ndii, yoo ne xito' ña'a', te yoo tu ne xito' ña'a yuva' ra ndee xaá kivi' ña ni chindu'u' yuva' ra jaan'. ³ Te iin kachi tu ni nduu a xiin' yoo' kii' tia'an ini e' kuni e' Jesús ndii, ni nduu e' ne xachuun' nuu' ña xiko' ni'i' ne yivi' iin yivi'. ⁴ Ndisu kii' ni xinu kivi' ña ni chituní Ndiosí ndii, ni ti'vi' a si'e a. Te iin ña'a' ni sakaku' ña'a'. Te si'e a jaan' ndii, ni kakú a, te ni xika a saa ka'án chuun' tu'un ndei' Ndiosí. ⁵ Sakan' ni xaá a te sandoó ndiká a yoo' nuu' tu'un ndei' jaan', te kunduu e' si'e Ndiosí. ⁶ Te xa'a' a ña si'e Ndiosí nduu' e' ndii, ni sandoó a Espíritu si'e a jaan' nimá e' ña saka'án yoo' ndii: "Tata kua'a mji' j", kachi e' xiin' Ndiosí. ⁷ Sakan' na kuii', süu' ne xika' nuu' kuitj' nduu' e', süu' jaan' ndii si'e Ndiosí nduu' e'. Te xa'a' a ña si'e a nduu' e' ndii, xa kandej' sani'í a yoo' sakuu' ña va'a a.

Ndi'ni Pablo xa'a' ne ini xini Jesús, ne ndiee' nuu' ñu'u' Galacia

⁸ Kii' xini ndo' Ndiosí ndii, ni xiko ni'i' ndiosí saka ndo'ó. ⁹ Ndisu vitin ña xa xini ndo' Ndiosí,

uun va'a ka ka'án e' ndii, ña xa xiní Ndiosí ndo'ó ndii, ¿ndichun na tukū nī kuni ko'nī ndo' nda'a' ña xiko' ni'i' ne yivi' iin yivi', te viko' ni'i' a ndo'ó? Ña jaan' ndii, kōo' ndiee' a te kuāsa' tū kuni a. ¹⁰ Kuachi' ndii xito' ka'nu' ndo' kivi' ka'nu', te xa'a tū ndo' viko' yoo', te xa'a tū ndo' i'in viko' ña nasukú, te xito' ka'nu' tū ndo' kuiya. ¹¹ Xa'a' a jaan' na ndi'ni' yu'u xa'a' ndo', saa' iin kii' xachuun' saka i tejn' ndo'.

¹² Ñani' ta'an' i, ka'án nda'vi i xiin' ndo' ña kaka' ndo' naa xika' yu'u, sakan' ña yu'u ndii, nī xika' i saa' nī' xika' ndo'ó. Te ndo'ó ndii, nī xaa' ndo' ndee' iin ña vā'a xiin' i nuu' nī kixin'. ¹³ Naka'an' ndo' ña kii' nī kuni' kuvi' i ndii, nī taxī a kivi', te kuvi' ka'an' ndoso' i tū'un va'a nuu' ndo' ña nuu'. ¹⁴ Tee' ndee' nī ndo'ó ndo' xiin' i kii' nī kuni' kuvi' jaan' ndii, nī kundasi' ndo' yu'u, te nī ndee' nī saxioo' tū ndo' yu'u. Süu' jaan' ndii nī natjin' ndo' yu'u ndee' naa iin ángele ña xika' nuu' nuu' Ndiosí, te nī natjin' tū ndo' yu'u ndee' naa mji' Cristo Jesús. ¹⁵ Kii' sakan' ndii, nī kuatia' va' nimá ndo' xini ndo' yu'u. ¿Mii' kua'an' tū sakuu' ña jaan' vitin? Kuachi' ndii kuvi' ndiee' yu'u i nuu' ndo' ña naa' nī kuvi' ndii, tava' xachi' ndo' nduchi' nuu' ndo', te taxī ndo' a nda'a' i kii' sakan'. ¹⁶ Te vitin' ndii, xa'a' a ña ka'án i ña ndixa' xiin' ndo' ndii, kundasi' ndi'i' ndo' yu'u.

¹⁷ Te ne yivi', ne kuni nama' tū'un va'a jaan' ndii, nia'á nja' ndo'ó ndee' naa ndi'ni' nja' xa'a' ndo', ndisu' vā'a xaa' nja'. Kuni sasiin' nja' ndo'ó nuu' ndu'u, te kundi'ni' kuiti' ndo' xa'a' mji' nja'. ¹⁸ Te ña va'a nduu' a kundi'ni' e' sakuu' ichi' xa'a' ña va'a, te süu' kii' yoo' i xiin' ndo' kuiti'. ¹⁹ Ne

kua'a i, ndo'o' tukuu i xa'a' ndo' ndee naa ndo'o' iin ña'a', ña' sakaku'. Naa' sakan' kundoo' naa ndo'o' i xa'a' ndo' ndee kii' saa ndo' ndee naa xaa' Cristo. ²⁰ Xava'a a naa' yoo i mii' ndiee' ndo' naka'an e' sakan', te kuvi ka'an vita ka i xiin' ndo', sakan' ña ndi'ni i xa'a' ña xaa' ndo'.

Yo'o' ka'an xa'a' ña ni ndo'o' Agar xiin' ña ni ndo'o' Sara

²¹ Ndo'ó, ne kuni ku'un nuu' ña ka'an chuun' tu'un ndei' jaan' ndii, ka'an ndo' xiin' i, ¿ñáá xini xna'a ndo' ña ka'an tu'un ndei' jaan'? ²² Kuachi ndii yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a xa'a' Abraham, ña ni yoo uvi ta'an tiaa si'e ra. Iin si'e ra ni yoo xiin' ña' ni xika nuu nuu' ña' si'i ra. Te inga si'e ra ni yoo xiin' ña' ni yoo ndiká, ña ni nduu ña si'i ra jaan'. ²³ Si'e ña' ni xika nuu jaan' ndii, ni tuví ra xa'a' a ña sakan' ni kuni mii' Abraham. Ndisu, si'e ña' ni yoo ndiká jaan' ndii, ni tuví ra te xinu kuento Ndiosí, ña ni taxi a nuu' Abraham jaan'.

²⁴ Te ña ni xka'ndia xiin' uvi saa' ña'a' jaan' ndii, ña ka'an ndiaa nduu' a xa'a' uvi saa' kuento ña ni ndoo Ndiosí xiin' ne ñuu i. Iin a ka'an xa'a' iku' ña nani' Sinaí, ña' jaan' nduu' ña' nani' Agar, te ña' jaan' tu nduu' ichi' yata', ne xiko' ni'í xaa' tu'un ndei' Ndiosí. ²⁵ Te xiin' ña ni ndo'o' Agar jaan' ka'an ndiaa a xa'a' iku' Sinaí, ña iin' ñu'u' Arabia. Te sakan' tu ka'an ndiaa ña ni ndo'o' ña' jaan' xa'a' ne ñuu Jerusalén, sakan' ña xiko' ni'i' tu ña'a' tu'un ndei' jaan'. ²⁶ Ndisu xiin' ña ni ndo'o' Sara, ña' ni yoo ndiká ndii, ka'an ndiaa a xa'a' ñuu Jerusalén, ña nduu' kuenta ndivi' mii' ndia'vi' ne yoo' ndiká. Te ñuu jaan' nduu' ndee

naa si'i' yoo', ne iní xini Jesús. ²⁷ Kuachí ndii yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii:

Yo'ó, ña' küvi koo si'e,
te tia'an tu kundo'o un' kui'e ne kuachí' ndii,
sii' kuní un', te nde'i ti'e' un' ña va'a kuni un'.
Kuachí ndii koo kua'a' ka si'e un' te sakan' iin
ña' ndu'u' xiin' ii'.

Sakan' yoso' a.

²⁸ Ñani ta'an' i, yoo' ndii nduu' e' ndee naa Isaac, sakan' ña si'e ne ni taxí Ndiosí kuento a xa'a' nuu' Abraham nduu' tu e'. ²⁹ Ndisu te ni kaku kuenta iin yivi' jaan' ndii, ni sando'o' ra Isaac, te ni kaku kuenta Espiritu Santo. Nii' sakan' tu xaa' ne ndikún ni'i tu'un ndei' jaan' xiin' e' vitin. ³⁰ Ndisu naka'an' ndo' ña yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'án a ndii: "Taxi' un' ña' xika' nuu' jaan' xiin' si'e a'. Kuachí ndii xata'an ña natiiin si'e ña' jaan' ña'a yuva' ra xiin' si'e ña' yoo ndiká." Sakan' yoso' a. ³¹ Ñani ta'an' i, xa'a' a jaan' na kuii', süu' si'e ña' ni xika nuu' jaan' nduu' yoo'. Süu' jaan' ndii si'e ña' yoo ndiká nduu' e'.

5

Xika' ndiká e' nuu' tu'un ndei' Moisés ni xaa Jesucristo

¹ Ni sandoó ndiká Jesucristo ndo'ó te kunduu ndo' ne yoo ndiká. Xa'a' a jaan' na kuíta ni'i ndo' nuu' ña jaan', te taxí ndo' ña viko ni'i inga ña'a ndo'ó. ² Koto ndo', mji' yu'u Pablo ka'án xiin' ndo' ña naa' taxí ndo' ña ku'a' tuni iin' ndo' ndii, keta va'a xachi' ndo' nuu' ña ni xaa Cristo. ³ Te ka'án ka i xiin' yoo ka nduu' ndo'ó, te taxi' kua'a

tun̄i iin' ndii, kande'i s̄axinú ndo' s̄akuu' inḡa ña ka'án chuun' tu'un ndei' jaan'. ⁴ Ndo'ó, ne xika' kunduu ne ndaku nimá nuu' Ndiosí xa'a' a ña xaa' ndo' ña ka'án tu'un ndei' a jaan' ndii, xa ni kusiin' ndo' nuu' Cristo, te xa ni naqoo ndo' ña ndan̄i m̄ji' Ndiosí ndo'ó.

⁵ Ndisu yoo', ne ndiatu' in̄i ña sandaku Ndiosí nimá e' xa'a' a ña in̄i e' jaan' ndii, ndiatu' e' xiin' ña ndiee' Espíritu Santo. ⁶ Sakan' ña, xa'a' a ña in̄i e' xini e' Cristo Jesús ndii, kōo' a xaa' naa' yoo tun̄i iin' e', uun naa' kōo' a. Ña ka'nu' ka ndii, ña in̄i e' xini e' Cristo, te ña jaan' xaa' sakan' te kundani e' ne yivi'.

⁷ Ni xika va'a ndo' ña nuu' ichi' Cristo. ¿Yoo ni naqasi nuu' ndo', te ni in̄i ka ndo' kuni ndo' ña ndixa? ⁸ Süu' Ndiosí ni xaa ña jaan', kuachi ndii m̄ji' ña jaan' ni kana ndo'ó nuu' ña ndixa jaan'. ⁹ Naa ka'án e' ndii, iin ña xini xa'an' ndii nduu' a ndee naa yuchi' levadura, ña saki'ví pachi xita' va'a. Sie t̄io' a ndii kiku' i'nu a kanii' tein ixan', te saki'ví pachi a ña jaan'. ¹⁰ Te yu'u ndii, in̄i xini i xto'o e' ña iin kachi xanini ndo' xiin' i xa'a' ña ndixa jaan', te ne xini xa'an' ndo'ó jaan' ndii, kundo'o n̄ia saa Ndiosí, yoo ka nduu' n̄ia.

¹¹ Ñani ta'an' i, naa' ña ndixa nduu' ña ka'án te jaan' ña kusaa' ka'án ndoso' i ña kuni a ku'a' tun̄i iin' te in̄i xini Jesús ndii, ¿ndee xa'a' na sando'o ne Israel yu'u naa' sakan'? Kuachi ndii, naa' sakan' nduu' a ndii, n̄saa' kua'a' n̄ia saa tu'un va'a ña ka'án xa'a' ña ni xi'i Cristo nuu' krusín. ¹² Tee' naa' saña'ma xiin' m̄ji' ndi'i te xini xa'an' ndo'ó jaan' ran'.

13 Ñañi ta'an' i, ni kaṇa Ndiosí ndo'ó te koṵ ndiká ndo' nuu' tu'un ndei' Moisés jaan', ndisu kãñini ndo' ña xa'a' ña yoo ndiká ndo' nuu' ña jaan', na kuvj saṇ ndo' ña ndioo' inji jin' ndo'. Süu' jaan' ndii kaṇa nuu' ta'an' ndo' xa'a' a ña kundani ta'an' ndo'. 14 Kuachj ndii sakuu' tu'un ndei' Ndiosí kuvj saxinú e' xiin' jin ndaa' yu'u' sie ña ka'an' ndii: "Kundani ndo' ne yivi' xiin' ndo' ndee naa kundani xiin' mii' mji' ndo'", kachi a. 15 Ndisu naa' chichi' ta'an' ndo', te satuxu'ví ndo' nimá ta'an' ndo' ndii, koṵo xiin' mji' ndo'. Naa' saṇ naa' xaa' ndo' ña jaan' ndii, sandoñu'u' ta'an' xachi' ndo'.

Kaṇa e' saṇ kuní Espíritu Santo, te süu' saṇ ndioo' inji mji' e'

16 Xa'a' a jaan' na ka'an' i xiin' ndo' ña kaṇa naa xika' ndo' saṇ kuní Espíritu Santo, te sãnda'ni ndo' nimá ndo' xiin' ña ndioo' inji ndo'. 17 Kuachj ndii kani' ta'an' ña ndioo' inji ndo' jaan' xiin' ña kuní Espíritu jaan'. Te kani' ta'an' tu' ña kuní Espíritu jaan' xiin' ña ndioo' inji ndo' jaan'. Ña ndasi' ta'an' nduu' uvj saa' ña jaan', sakan' na kuui' kuvj saṇ ndo' ña kuní mji' ndo'. 18 Ndisu xa'a' a ña ndiaka' Espíritu Santo yoo' ndii, xiko' ni'i' ka tu'un ndei' jaan' yoo'.

19 Kuän vi' kunj e' saṇ kuu' ne xaa' ña ndioo' inji ña: kumi' ña musa ña, te xiin' ña, te kuu' xe'na' ña, te xaa' ña ña kinj kuu' xiin' jin' ña, 20 te xaka'nu' ña ndiosí saka, te xaa' ña ña kuini', te ndasi' ta'an' ña, te xika' manj' xiin' ta'an' ña, te kuiñu ña, te xi'é ña, te nata'vi' ta'an' ña, te xasiin' xiin' mji' ña, te kuu' mji' ña jin' ti'vi, 21 te ndasi' nuu' ña xini' ña ne yivi', te xa'ni' ña ne

yivi', te nduu' nja ne xini, te xa'a nja viko' loco, te sakan' xaa' nja xiin' kua'a' ka tuku nuu' ña'a. Te sakuni' tuku i ndo'ó naa ni sakuni' i ndo'ó xa'a' ña jaan' saa' ndii, ne xaa' ña jaan' ndii, küvi kundiee nja ndivi' mii' xa'ndia chuun' Ndiosí.

²² Ndisu ña va'a, ña taxi' Espíritu Santo saa e' ndii, nduu' a ña kundan e' ne yivi', te nduu' tu a ña kuation iní e', te nduu' tu a ña xika' maní e', te nduu' tu a ña kuie kuu' iní e' xiin' ne yivi', te nduu' tu a ña chindiee' ña'a' e', te nduu' tu a ña va'a kuu' e' xiin' nja, te nduu' tu a ña xachuun' ndaku e' xiin' nja, ²³ te nduu' tu a ña maso kuu' e', te nduu' tu a ña xiko' ni'i' xiin' mii' e'. Te kuasa' xa'nú e' ndee iin tu'un ndei' ki' xaa' e' sakuu' ña jaan'.

²⁴ Te yoo', ne nduu' kuenta Cristo Jesús ndii, xa ni xa'nu iní e' xa'a' ña ndioo' iní e' xiin' ña xikán nimá e', ndee naa xa ni xi' ña jaan' nuu' krusín.

²⁵ Naa' kumi' e' kivi' ñuu xaa' xaa' Espíritu Santo ndii, na taxi tu e' ña kundiaka a yoo' te kaka e' saa kuní a. ²⁶ Na kundu e' ne ñuñu', te na sataña'a' ta'an' tu e', te sakan' tu na ndasi' nuu' e' kuni' ta'an' e'.

6

Na chindiee' e' ne yivi'

¹ Ñani ta'an' i, naa' ni nama yoo ka nuu' ndee ka kuachi ndii, ndo'ó, ne xika' ni' nuu' ichi' Jesús ndii, chindiee' ndo' ne jaan', te nandiko' nja nuu' ichi' a jaan'. Ndisu maso kuu ndo' ki' chindiee' ña'a' ndo'. Te koto xiin' mii' va ndo' ki' xaa' ndo' sakan', koto ka koto kua'a tu kuachi jaan' ndo'ó. ² Te chindiee' naa chindiee' ta'an'

ndo' xiin' ña ndo'o' ndo'. Te kij' xaa' ndo' sakan' ndii, saxinú ndo' tu'un ndei' ña ni sania'á Cristo. ³ Kuachí ndii naa' yoo ka tuu ña ne ka'nu' ka nduu' mii' ña kij' süu' sakan' nduu' a ndii, xini xa'an' xiin' mii' mii' ña. ⁴ Sakan' na kuii' i'in ndo' kuni' a natava' kuenta xa'a' ña kuu' mii' ndo'. Naa' ña va'a xaa' ndo' ndii, kuvj' va'a kuni' ndo' xa'a' ña jaan'. Ndisu nakaata xiin' mii' ndo' xiin' inga ne yivi'. ⁵ Kuachí ndii xa yoo xa yoo ña ka'an kuachí xiin' i'in e'.

⁶ Ne sakuaan ndii, na chindjee' ña ne sania'á ña'a' tu'un Ndiosí xiin' sakuu' nuu' ña kumi' ña.

⁷ Te kuni' xa'an' xiin' mii' ndo'. Kuvj' kuni' xa'an' e' Ndiosí, sakan' ña ndee ka nuu' ña chi'i' e' ndii, ña jaan' tu' na'in e'. ⁸ Sakan' ña ne chi'i' ña ndioo' ini' mii' ña ndii, ña kuvj' xachi' ña natjin ña. Ndisu ne xaa' ña kuni' Espiritu ndii, natjin ña ña kutjaku ña ndee ndi'i' ni kivi' saa Espiritu jaan'. ⁹ Sakan' na kuii' na nako e' ña xaa' e' ña va'a, sakan' ña naa' xavi e' ña xaa' e' ña jaan' ndii, kij' xaa' kivi' ña ni chituni' Ndiosí ndii, natjin e' ña va'a nda'a' Ndiosí xa'a' ña jaan'. ¹⁰ Xa'a' a jaan' na kuii' na chindjee' e' ne yivi' sakuu' ichi' kij' kuvj'. Ndisu na chindjee' kua'a' ka e' ne nduu' kuenta Jesús xiin' e'.

Ne yivi' xaa' nduu' e' vitin xa'a' a ña ini e' xini e' Jesucristo

¹¹ Yo'o' ndii, mii' i' ke'i a vitin xiin' letra na'nu' va xiin' nda'a' mii' i'.

¹² Te yivi', te kuni' tjin u'vi' ndo'ó te kua'a' tuni' iin' ndo' jaan' ndii, xaa' ra sakan' te ndoo va'a ra xiin' ne yivi' kuiti', sakan' ña kuni' ra ña sando'o' ña'a' ne yivi' jaan'. Xa'a' a jaan' na ka'an ndoso'

ra ña kaku e' xa'a' ña ni xaa Cristo nuu' krusín kuiti'. ¹³ Sakan' ña ni ndee mii' te yoo tuni jin' jaan' säxinú ña ka'an tu'un ndei' jaan'. Ndisu kuni ra ña koõ tuni jaan' jin' ndo'ó te kuvu ka'an ninu ra xa'a' ña ni xaa ndo' jaan'.

¹⁴ Yu'u ndii, kuasa' xachi' ka'an ninu i naa te jaan'. Ndisu ka'an ninu kuiti' i xa'a' ña ni xaa xto'o e' Jesucristo nuu' krusín. Te xa'a' a ña ni xaa ña jaan' nuu' krusín jaan', na xaa i kuenta ña xa ni xi'i i nuu' ña yoo jin' yivi', te xa ni xi'i tu ña jaan' nuu' yu'u. ¹⁵ Kuachi' ndii, xa'a' a ña nduu' e' kuenta Cristo Jesús ndii, kumi' a kuenta naa' yoo tuni jin' e', uun naa' koõ' a. Süu' jaan' ndii kumi' a kuenta xa'a' a ña nduu' e' ne ni sakuu' xaa' Ndiosí kuiti'. ¹⁶ Te ndo'ó, ne nakuitá xiin' saa ka'an chuun' i yo'o' ndii, na taxu na Ndiosí ña manij' koõ nimá ndo', te na kuvita tu ini a xa'a' sakuu' ndo'ó, ne nduu' xna'a kuenta a.

¹⁷ Te ndee vitin, te ndee nuu' ku'un e' ndii, kuni i ña kasa'a ka ndee jin' ne yivi' tu'un kui'e nuu' i. Kuachi' ndii tin' ña ndondia jin' i nia'a ña te xika' nuu' nuu' Jesús nduu' i.

¹⁸ Ñani ta'an' i, na sañu'u' na xto'o e' Jesucristo ndo'ó. Sakan' na kundu a.

**El Nuevo Testamento en el Mixteco de
Ayutla**
**Mixtec, Ayutla: El Nuevo Testamento en el Mixteco
de Ayutla New Testament**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayutla Mixtec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

7e4f3497-fb83-5234-ac91-e00e1d534904